

N.Y.C. TIME
זמן הדלקת נרות - 4:19
סוף זמני ק"ש - 9:02
9:38 -
סוף זמן תפלה - 10:25
דף היומי לש"ק: ב"ק נ"ח

בס"ד, עש"ק פ' ויחי - שנת תשפ"ד לפ"ק

פרשת ויחי

והנה מבואר בראשונים שכל זמן שהי' יוסף במצרים לא הודיע את אביו שהוא חי, וגם לאחר שבאו יעקב ובניו למצרים לא נתייחד יוסף עם אביו מפני שחשש יוסף שמא ישאל אותו יעקב אודות מכירתו, ויוכרח להודיע לו שהשבטים מכרוהו, ויכעוס יעקב עליהם ויקללם קללה נמרצת.

ועל דרך זה אפשר לומר שכאשר בא יוסף עם בניו לבקר את יעקב, ג"כ חשש פן ישאל אותו אודות מכירתו ויודע ליעקב מה שקרה, ולכן הביא יוסף עמו את שטר אירוסין ושטר כתובה שלו להראות לו מי היא אשתו - אסנת.

והנה מבואר בפרקי דר' אליעזר (פלי"ח) שכאשר הולידה דינה את אסנת משכם, אמרו בני יעקב להורגה, כי עכשיו יאמרו כל הארץ שיש בית זימה באהלי יעקב. מה עשה יעקב? הביא ציץ וכתב עליו שם הקודש ותלה על צווארה, ושילחה והלכה לה, וירד מיכאל המלאך והורידה למצרים לביתו של פוטיפרע.

ובמדרש אגדה (בראשית מא:מה) איתא שכשבא יעקב אבינו משכם, כתב על טס של זהב מה שאירע להם עם חמור אבי שכם, וכשילדה דינה את אסנת, נתן הטס על צווארה והשליכה בחזמת מצרים ומצאה פוטיפר, עיי"ש.

ולפ"ז י"ל שחשב יוסף שאם יודע ליעקב אודות מכירת יוסף ע"י אחיו, ויכעוס עליהם על שמכרוהו, וריחקוהו ממשפחתו, אז יוכל יוסף להגן עליהם בטענה ליעקב: הלא גם אתה עשית כעין מעשה זה עם אסנת נכדתך בת דינה, שגירשת וריחקת אותה ממשפחתה ומבני ישראל, והלא ידעת מה שקרה עם תמנע פילגש אליפז, שבאתה אצל אברהם יצחק ויעקב כדי להתגייר ולא קיבלוהו, והלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו ונפק מינה עמלק דצערינהו לישראל. מאי טעמא, דלא איבעי להו לרחקה (סנהדרין צט:). ראה אבי, שגם אסנת וגם אני נתקרבנו לבסוף לעם ישראל, וא"כ ראוי למחול לשבטי ישורון על שמכרו אותי.

ואינו רחוק לשער שבזכות שיוסף וגם אשתו אסנת נתרחקו מבני ישראל זמן מרובה, ונשארו יראים ושלמים, נתברכו בברכה כפולה - ששני שבטי קה יצאו מחלציהם.

"ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות" (מח:י). בס' פניני בינה לעתים להג"ר עזרי' פיגו זצ"ל, בעל גידולי תרומה, איתא: אדם צעיר שראיתו נחלשה, יכול להעזר במשקפיים ובכיוצא בהן המחזקים ומשפרים את כח ראייתו. לא כן הזקן המופלג, באבדו כח הראות, כל הפעולות המלאכותיות לא תועילנה להחזיר לו מאור עיניו.

וכך אנו מוצאים בתלונתו של איוב: "אשר אני אחזה לי ועיני ראו ולא

"ועשית עמדי חסד ואמת אל נא תקברני במצרים" (מז:כט). רש"י פי' ג' טעמים מדוע מיאן יעקב להקבר במצרים: א) כיון שסופה שיהי' עפרה כנים במכת כנים. ב) כיון שמתו חוץ לארץ יקומו לתחיה לעת'ל בצער גלגול מחילות. ג) שלא יעשוהו המצריים אליל ויעבדו בו ע"ז.

בס' פנינים מובא מס' תפארת יהונתן להג"ר יהונתן אייבשיץ זצ"ל: ובאופן נפלא נבאר מדוע הוצרך רש"י לשלושת הטעמים: הנה בספר הכוזרי השיב החכם למלך כוזר באחת מתשובותיו - שארץ גושן נחשבת לארץ ישראל, ולכן הקריבו שם קרבן פסח. והקשו עליו המפרשים: א"כ, מדוע לא ביקש יעקב להקבר בארץ גושן; הלא אר"י היא?

וצריך לתרץ, שיעקב אבינו חשש שהמצריים יחשבו שהסיבה שבארץ גושן לא היו כנים היא בגלל שיעקב נקבר שם, ואזי יעשוהו אליל. נמצא עד כה, שהסיבה של כנים גררה אחריה את הסיבה של האלילות.

ולפי הנ"ל יש לשאול: א"כ, מדוע לא צוה יעקב שיקברוהו מתחת ים הנילוס, ששם הרי לא יהיו כנים, ושם אף לא יתלו את חסרון המצאות הכנים מחמת קבורת יעקב שם, ולא יעשוהו אליל?

ולכן מוכרח הטעם השלישי - משום גלגול מחילות, שאף בנילוס יהי' קיים צער זה, שהרי אינו נחשב לאר"י. ונמצא ששלושת הטעמים תלויים זה בזה, וכל אחד מכריח את חברו.

"בני הם אשר נתן לי אלקים בזה" (מח:ט). ופירש"י: הראה לו שטר אירוסין [דהיינו קידושין] ושטר כתובה.

והג"ר אהרן ליב שטיינמאן זצ"ל בספרו אילת השחר כתב: והנה, שטר קידושין וכתובה בדרך כלל נמצאים אצל האשה, ולמה זה הי' אצל יוסף; וכי יוסף חשב שיצטרך לזה והביאם עמו כשהלך ליעקב לגושן? עיי"ש.

ושמא יש לפרש הענין עפ"מ שמובא בבית הלוי (פ' ויגש) שהתוכחה החריפה והמעולה ביותר היא כשמוכיח את זולתו מתוך מעשיו והנהגותיו, שכל טענותיו ואמתלאותיו נסותרות לגמרי. ולכן, לאחר שטענו השבטים שיש לו ליוסף לרחם על אביהם הזקן ולהחזיר את בנימין [והיה כראותו כי אין הנער ומת והורידו עבדיך את שיבת עבדך אבינו ביגון שאולה" (מד:לא)], השיב להם יוסף: "אני יוסף העוד אבי חי" (מה:ג) - אם אתם באמת דואגים כל כך שלא ייגרם צער לאביכם, למה לא חשבת על זה בשעה שמכרתם אותי למצרים? תוכחה כזו - שהראה להם סתירה מיני' ובי' - היתה כל כך חריפה עד "ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו" (שם).

זר כלו כליותי בחיקי" (איוב יט:כז), כלומר בריא הייתי בכל רמ"ח איברי עד שבכדי לראות לא הייתי זקוק לשום דבר עוזר ומחזק - 'אשר [בעצמי] אני אחזה לי, ועיני ראו ולא [דרך כלין] זר'. והנה עכשיו כל איברי מדוכאים ונשברים עד ש'כלו כליותי בחיקי'.

זה שהכתוב אומר כאן: "ועיני ישראל כבדו מזוקן" עד שאפילו עם כל מיני כלי עזר 'לא יוכל לראות'.

"אנא שא נא פשע אחיך וגו'" (ני:יז). בס' אגרות ורשימות קהילת יעקב (ח"ד עמ' כ"ד) איתא: הנה מצאנו בכמה מקומות שנתחרטו השבטים על מכירת יוסף. (א) דכתיב "וירד יהודה" (לח:א), ופירש"י שהורידו ליהודה מגדולתו כשראו בצרת אביהם וכו'. (ב) דכתיב "וירדו אחי יוסף" (מב:ג), ופירש"י: מלמד שהיו מתחרטים במכירתו וכו'. (ג) כשאמרו "אבל אשמים אנחנו וגו' בהתחננו וגו'" (מב:כא).

מיהו י"ל דכל הנ"ל הי' רק משום צער דייעקב, או משום שיש להם לחוס על יוסף בהתחננו, ולא חזרו בהם מעצם הפסק דין. [ורק ראובן שאמר "הלא אמרתי אליכם וגו'" (שם:כב), י"א כמדומה שנתכוין לומר להם שגם בעצם הפסק דין לא הי' נכון]. ולפ"ז ניחא מה שלא מצאנו שביקשו מחילה מיוסף עד לאחר מיתת יעקב אבינו. [וגם אז לא סברו באמת כן, אלא כדכתיב בקרא שחששו שישביב להם את הרעה. ועל מה שלא חסו עליו בהתחננו, לא צריכים לבקש מחילתו, מאחר שהפסק דין אמת, ורק לפנים משורת הדין הי' להם לחוס]. ואמנם יתכן שכשראו שנתקיימו חלומות יוסף, הודו שטעו בפסק דין, אבל עדיין היו סבורים שלפי מה שהי' נראה להם בשעתו היו צודקים, ואין לו לדיין אלא מה שענינו ראות, ואין להם עתה לבקש מחילתו על זה.

ואין לומר דמה שלא ביקשו מחילתו, דסברו שמוחל כשאמר כשנתוודע להם 'ועתה אל תעצבו וגו'", ורק כשראו לאחר מיתת יעקב שלא היו מאוכזלי שולחנו, חששו שלא מחל בלב שלם. שהרי בקרא כתיב שהטעם ששלחו לבקש מחילתו משום שחששו שישביב להם את הרעה, וכנ"ל.

והנה ידוע מש"כ רבינו בחיי שלא מחל יוסף ממש, ולכן הי' עונש עשרה הרוגי מלכות [ועיין ספר דרך שיחה פ' ויחי בשם מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל שהוכיח כדבריו מגמ' (יומא פז), עיי"ש]. ומבואר מזה שבאמת היו צריכים מחילתו, ומאחר שלא מחל, בא העונש הנ"ל.

בענין ברכת הנס לניצולי מחנות ההריגה

עה"פ "ויראו אחי יוסף כי מת אביהם ויאמרו לו ישטמנו יוסף וגו'" (נ:טו), איתא במדרש (תנחומא פ' ויחי ס' י"ז): ומה ראו עתה שפחדו? אלא שראו בעת שחזרו מקבורת אביהם, ראו שהלך יוסף לברך על אותו הבור שהשליכוהו אחיו בתוכו, ובירך עליו כמו שחייב אדם לברך על מקום שנעשה לו נס, 'ברוך המקום שעשה לי נס במקום הזה'. וכיון שראו כן אמרו, עכשיו שמת אבינו "לו ישטמנו יוסף".

בשו"ע (או"ח ס' רי"ח) נפסק ע"פ הגמ' בריש פ' הרוואה (ברכות נד): הרוואה מקום שנעשה נס ליחיד אינו מברך, אבל הוא עצמו מברך 'שעשה לי נס במקום הזה', וכל יוצאי ירכו ג"כ מברכין 'שעשה נס לאבי במקום הזה' (סע' ד'). ומסביר המ"ב (ס"ק ט"ו): אבל הוא עצמו וכו' - היינו כשחוזר ומגיע שם אחר שקרא לו הנס. ומפעם הראשונה ואילך אינו מברך כשמגיע שם א"כ עברו שלשים יום מברכה ראשונה.

שוב איתא בשו"ע (שם סע' ה'): מי שנעשה לו נסים הרבה, בהגיעו לאחד מכל המקומות שנעשה לו נס צריך להזכיר כל שאר המקומות, ויכלול כולם בברכה אחת. וכתב המ"ב (ס"ק י"ט): ויכלול כולם - וצריך להזכיר מתחילה מקום שעומד בו, ואח"כ יזכיר שארי מקומות. ודע, שאף שכלל שארי נסים, מ"מ אם פגע אח"כ במקום שנעשו לו שארי נסים, מברך עוד הפעם אפילו בו ביום.

בשו"ת בצל החכמה (ח"ה ס' ס"ב) דן בענין דין ברכת הנס לניצולי מחנות ההשמדה כאשר יגיעו למחנה שהיו עצורים בה. בתחילת דבריו בא לחלק בין נס שהוא כמנהגו של עולם לנס שהוא לא כמנהגו של עולם. ושוב כותב (ס"ק ד-ה'): מעתה בנידון דידן שכיודע כל מחשבותם של אותם רשעים הי' להשמיד להרוג ולאבד ושלא יזכר ח"ו שם ישראל עוד, ולשם כך הקימו מעיקרא כל אותן מחנות השמדה. ואם כי בתחילה נתנו להם להעצורים לעבוד, היינו כדי לענותם ולמצות לשד כוחם וליהנות מעבודת חינום, אבל לא הסיחו דעתם לרגע מהריגה והשמדה ר"ל. לכן גם אם ניצולו ע"י התקדמות והתקרבות צבאות של מדינות המערב, שאותם רשעים נסוגו אחור מפניהם והשאירו בחיים את אלה מבני ישראל שזכו עדיין להיות בחיים באותה שעה, מ"מ לא גרע נס זה מאילו באו עליו ליסטים מזויינים וברחו ע"י שנודמנו בני אדם לשם, דמבואר שמברך 'שעשה לי נס' בשם ומלכות.

ואדרבה, הנס שבנידוננו גדול בהרבה מבאו עליו ליסטים וברחו ע"י שנודמנו בני אדם לשם, דבזה מיד כשנודמנו בני אדם לשם ברחו יען הופתעו, וחששו כי לא נותר להם זמן, ואולי יתגברו אותם בני אדם עליהם אם יהיו שם עד שיהרגו את בעל הבית, או אולי יזעיקו עוד אחרים לעזרה כדי לתופסם. - לא כן בנידון שלפנינו, הרי התקרבות צבאות המערב נמשך זמן רב, ולולא רחמי ה' והשגחתו על שארית עמו הי' להם זמן ואפשרות לבצע זממם כפי שנצטוו לחסל כל יושבי מחנות הללו, וכאשר כן עשו באמת בהרבה מקומות. ובודאי שהצלחם של אלה שנשארו בחיים הי' בדרך נס היוצא מנהגו של עולם בהשגחתו ית"ש.

גם עצם הדבר שאחר עיניי וסבל כה רב משך זמן הרבה נשארו הם בחיים אינו בגדר מנהגו של עולם, כאשר ידוע שבאמת מכל עצורי מחנות אלה לא נשארו בחיים יותר מעשרה אחוזים, ותשעים אחוז לא עמד בעיניי של רעב וצמאון מכות אימונת ועבודת פרך, וא"כ בודאי כי אלה שנשרדו בחיים לא ניצלו רק בדרך נס שלא כמנהגו של עולם, וממילא כי עליהם לברך על ראיית מקום נס זה בשם ומלכות כמבואר.

בסוף התשובה כותב בעל בצל החכמה: העולה להלכה: (א) ניצול מחנה השמדה בשנות השואה, כאשר יגיע למחנה שהי' עצור בה, יסתכל מסביב בכל שטח המחנה, ויברך כשהוא רואה את המקום שעמד שם בעת הצלתו בעת שעזבו הרשעים את המחנה, 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שעשה לי נס במקום הזה' (אות א'-ח'). - (ב) שנים או רבים מעצורי אותה מחנה שנודמנו יחד למחנה ההיא, יברכו 'ברוך אתה ה' מה"ע שעשה לנו נסים במקום הזה' (אות ט'). - (ג) מי שהי' עצור לזמן ממושך בשתי מחנות השמדה או יותר, כאשר יבוא לאחת ממחנות אלה יברך 'ברוך אתה ה' מה"ע שעשה לי נסים במקום הזה ובמחנה פלונית ובמחנה פלונית' (אות י"א-י"ב).

ועיין בספר אהלך באמיתך (פי"ג סע' ג') לבעל בצל החכמה שכתב: נראה שאינו חייב ללכת למקום שבו נעשה לו נס כדי שיוכל לברך על ראייתו. [והוכיח כן מדבריו מגמ' (ברכות נד). דא"ל רבא לההוא גברא דאיתעבד ל' ניסא בעבר ימינא, כל אימת דמטיית להתם בריך]. ומכל שכן שבניו ותלמידיו אינם חייבים ללכת לראות מקום שנעשה בו נס לאביהם ולרבים כדי לברך על אותו נס.

ועיין בספר בשבילי אורייתא - בשבילי ברכת הגומל (ס' ט', עמ' קי"ג) שכתב: ובאופן זה שנמלט מהשוודים, אבל הוא עדיין מוכה

במקום הזה. [בהערה נ"ב שם מבואר: דפשוט שכל מי ששהה במחנות ההשמדה הי' בסכנת מות ברורה, שמטרתם היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. אמנם לגבי לברך 'שעשה לי נס' לכאורה תלוי באיזה אופן נשאר בחיים, שמי שנמלט מן המחנה ליערות וכדומה, אף שהוא סייעתא דשמיא גדולה, מ"מ ניצל בדרך טבעי שברח, ועצם זה שעד שנמלט נשאר בחיים אין זה נס גמור, שהרי היתה הפקודה להשאיר בחיים באופן זמני את הכשרים לעבודה. אמנם, אם עמדו להרגו באופן ישיר, ובאורח פלא בלא הסבר נמנעו מלהרגו, או שהוכה באכזריות באופן שבטבע הי' שימות מזה, ולא מת - הרי זה נס גמור].

וממשיך בעל שער העיץ: אמנם, אם נכנס לסכנת נפשות במשך הזמן ע"י התלאות (hardships, suffering), לא יברך בשם ומלכות. [בהערה נ"ג מבואר: שאף שברוך כלל עצם מה שלא מת מחולשה חשיב נס חוץ לדרך הטבע, מ"מ אי אפשר לברך 'שעשה לי נס במקום הזה', שהרי אין מקום מיוחד שבו ניצל בדרך נס, אלא ה' הי' בעזרו בכל מקום שהי' שיעמוד בחיותו. וכבר כתב הביה"ל בשם הכפתור ופרח, שבכהאי גוונא שאינו רואה מקום מסויים שבו הי' ההצלה, אין לברך בשם ומלכות, רק יודה וישבח כפי כחו. וכן נקט בשו"ת בצל החכמה (ח"ה ס"י ס"ב) עיי"ש. [ואפשר שאם הי' במחנה אחד ורואה את המחנה כולו - יכול לברך].

ומכאוביו עליו כל ימיו מחמת זה, יש להסתפק אם חייב לברך ברכת הנס כשיגיע למקום הזה שניצול מהשודדים [לדעת הי"א בשו"ע (סי' רי"ח סע' ט') שגם על נס שהוא מנהג העולם מברכין], דאף שנעשה לו נס במקום זה שיצא ממות לחיים, מ"מ הרי לקה ג"כ כאן במקום הזה ונענש הרבה, ועדיין מרגיש היסורים, הרי הי' כאן נס ומאידך גיסא עונש ג"כ, ומדת הדין היתה מתוחה נגדו במקום הזה ג"כ, ואולי מברכין רק כשהי' רק נס ולא עונש ג"כ.

ולפ"ז יש לעיין כשמגיע למקום מחנות ההסגר וההשמדה שהי' הוא שם או אביו וכו' אם צריך לברך ברכת הנס. וי"ל דאף שאירע כאן נס לו או לאביו, מ"מ כיון דהברכה נקבע על המקום הזה לפרסם הנס שאירע כאן במקום הזה, וכאן הרי במקום הזה נשפך כל רוגזו של מדת הדין בלי רחמים על כל אחינו בית ישראל, ויותר שייך כאן להצדיק הדין ולברך 'ברוך דיין האמת'. [וגם לו בעצמו אירע ונגע הענוש שנהרגו הרבה מקרוביו, וגם הוא בעצמו מסתמא מרגיש עוד הצער והמכאוב שעבר עליו כאן].

בספר שער העיץ (פכ"ג סע' כ') איתא: מי ששהה במחנות ההשמדה של הנאצים ימשי"ו, אם ניצל באיזה מקום בדרך נס גמור, כשיראה את מקום הנס במחנה שהי' עצור שם, יברך 'שעשה לי נס

PARSHAS VAYECHI
© COPYRIGHT 2023
BY RABBI MATIS BLUM Z"L

רוחמה ליבא בת רבקה לרפוש
פעסא רחל בת דבורה לרפוש
צביה חיה בת לאה ברעניא לרפוש

"וידגו לרוב בקרב הארץ" (מח:טז). "בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה" (שם:כ), ותירגם יונתן: יברכוך בית ישראל ית ינוקא ביומא דמהולתא וכו'.

"May they multiply [as fish] in the midst of the land."

"May Israel bless [their children] with you by saying, 'May G-d make you as Efraim and Menashe'..."

The Targum Yonoson explains that when people bless the child on the day of his circumcision they should say "May G-d make you as Efraim and Menashe."

Why did Yaakov bless Efraim and Menashe that they should be as fish in the midst of the land?

The Meforshim explain that while other animals may be born *Tohor*, they can become forbidden later on in their lives because they may become *Neveilos* or *Treifos*. However, concerning a fish, once it is born pure [from a pure species] it can never become impure.

This is the blessing that Yaakov gave to Efraim and Menashe: Just as you have come into this world with purity, so may you lead the rest of your lives free from sin.

And it is for this reason that we wish a newborn baby on the day of his Bris: כשם שנכנס לברית, כן יכנס לתורה - just as he has fulfilled this first Mitzva of Bris Milah with purity and sanctity, so too may he enter the other stages of his life with the same *Kedusha*.

"בך יברך ישראל לאמר ישימך אלקים כאפרים וכמנשה" (מח:כ)

"With you [as an example] shall Bnei Yisroel bless [their children], saying, 'May Hashem make you like Efraim and Menashe ...'"

The Targum Yonoson writes that children were given this *Bracha* on the day of their *Bris*.

Why were Menashe and Efraim used as an example for all future generations, and why do we bless Jewish children that they should be like Efraim and Menashe?

Hagaon Rav Shlomo Bloch, ZTL, explained that although Efraim and Menashe were the third generation from Yaakov, they were counted among the *Shevatim* who were the second generation from Yaakov. Since it is known that as generations proceed they tend to become weaker spiritually, the accomplishment of Efraim and Menashe -

to have achieved the status of a previous generation - is most unique.

It is for this reason that we bless our children that they be bound to the spiritual greatness of previous generations.

HALACHIC DISCUSSIONS

(not to be relied upon for Halacha L'Ma'aseh)

Chazal tell us (Shabbos 119b) that one who says *אמן* 'אמן' with all his strength has any bad decrees against him torn up. Tosafos explain that "with all of his strength" means in a loud voice.

Many ask: Doesn't this seem to contradict what Chazal say concerning Tefilla that it should be recited silently?

They answer that the Midrash says that we recite: '... כבוד שם כבוד' silently, since it was stolen from the *Malachim* (see Devorim Rabba 2:36). It is possible that Chazal established reciting 'יהא שמיא רבא' - which is the Targum of '... כבוד שם כבוד' (see Targum Yerushalmi on Bereishis 49:2) - out loud since the *Malachim* do not understand Aramaic (see Shabbos 12), and we wish to show that the only reason that we whisper 'כבוד שם כבוד' is so as not to antagonize the *Malachim* (Chiddushei Geonim, Ein Yaakov, Brachos 3; Ponim Yafos, Va'es'chanan; and introduction to Leflagos Reuvein - vol. 5).

QUESTIONS OF THE WEEK

- 1) Is it permissible to wear Tzitzis in a cemetery?
- 2) May one name a child after someone who preceded Avrohom Avinu?
- 3) When Yoseif went to ascend the throne of Egypt, all of the Egyptian princesses attempted to attract his attention, but he ignored them. How was he rewarded for this?
- 4) Who killed Eisov?
- 5) Where was Eisov buried?
- 6) Where is it alluded to in Yaakov's words to Yoseif that he was aware of the details of Mechiras Yoseif?
- 7) Which item of Adam HaRishon did Yaakov give to Yoseif?
- 8) Which of the Shevatim was compared to a female?

because of a great woman who was destined to come from that tribe?

- 9) Why did Yaakov lose 33 years of life, and instead of living 180 years [as did Yitzchok] he only lived 147 years?
- 10) How did Naftoli's friendly nature affect his speed as a runner?
- 11) Why does the Torah relate that Yoseif saw three generations that came from Efraim?
- 12) How many people accompanied Yaakov's *Levaya* from Mitzrayim to Eretz Yisroel?
- 13) How was Yaakov repaid for having said to Rochel: "התחת אלקים אנכי" (ל:ב)?
- 14) Which two people who shared the same name that is found in Sefer Bereishis left this world prematurely?
- 15) What were the names of Lot's two sons who were born to his daughters after the destruction of Sedom?

ANSWERS

- 1) It is permissible to wear Tzitzis in a cemetery. However, they should not be exposed (Orach Chaim 23).
- 2) According to the Mabit, one should not name a child after someone who lived before Avrohom. However, the Knesses Hagedola and the Teshuva Mei'ahava disagree (see Pis'chei Teshuva Yoreh Deah 265:6).
- 3) Yoseif was rewarded for ignoring the Egyptian princesses, by having descendants - the daughters of Tzlofchod - who had a section of the Torah written in their merit (Bereishis Rabba 98:18).
- 4) According to various opinions in the Midrash, Eisov was killed either by Yaakov (Yalkut Shimoni, Vayishlach 133), by Chushim ben Dan (Sota 13a), or by Yehuda (Midrash Shocheir Tov 18:32).
- 5) Eisov's head was buried in the *Me'aras Hamachpeila* and his body was interred in the field in front of the cave (Targum Yonoson 50:13). According to the Pirkei D'Rabbi Eliezer (39), Eisov's body was sent to *Har Sei'ir*.
- 6) When Yaakov said "ידעתי בני ידעתי" (מח:ט) he was alluding to Mechiras Yoseif (Pesikta Rabbasi 3; Lekach Tov; cited in Torah Sheleima 48, #117).
- 7) His garment (Bereishis Rabba 97:6). Some say that it was the *Bigdei Chamudos* (Matnos Kehuna), while others say that it was the *Kesones Pasim* that came from Adam Harishon (see Torah Sheleima 37, #50).
- 8) Naftoli was compared to an *Ayala* [not an *Ayal*] to allude to Devorah who would come from Naftoli (Torah Shleima 49, #281).
- 9) Either because of the 33 words found in the Pesukim

where Yaakov complained to Paroh about his difficult life (see Da'as Zekeinim and Panei'ach Raza on Bereishis 47:28), or because he told Lovon that whoever stole his Terafim (מז:כח) "לא יחיה", and the numerical value of 'יחיה' is 33. Yaakov lost 33 years of life because he caused Rochel to die young (Panei'ach Raza *ibid.*).

- 10) Because he greeted everyone - "הנותן אמרי שפר" - Naftoli was well-liked and no one would attempt to stop him for nefarious purposes when he was running. Thus, Naftoli was chosen to run to Mitzrayim to bring back the documentation that *Me'oras Hamachpeila* belonged to Yaakov (Imrei No'am 49:21).
- 11) According to the Hadar Zekeinim (50:23), this was a way in which Yoseif saw the fulfillment of the words of Yaakov that the younger brother [Efraim] would surpass the older one [Menashe], since Yoseif only saw two generations that came from Menashe.
- 12) 45,000 (Rokei'ach 50:9, in the name of Pirkei D'Rebbi Eliezer).
- 13) When Yaakov said to Rochel "התחת אלקים אנכי", Hashem told him that she would give birth to a son who would have to reassure his brothers with the words "התחת אלקים אני" (נ:יט) (Bereishis Rabba 71:7).
- 14) Chanoch ben Yered (see Rashi on Bereishis 5:24), and Chanoch ben Nimrod who was killed by Eisov with his father, Nimrod (see Targum Yonoson on Bereishis 25:27).
- 15) Most people would answer: Amon and Moav. This is only half-correct. Actually, their names were Ben-Ami and Moav. The descendants of Ben-Ami formed the nation of Amon (Bereishis 19:37-38. See Radak).

NOW AVAILABLE

The sefer *נר מתהירו* is available for purchase:

- in seforim stores
- via shipping by emailing torahlodaas@gmail.com
- by picking up in Monsey, Queens, or Lakewood. Please be in touch via email.

The sefer *מצא טוב* on שמחות and the set of Torah Lodaas volumes 1-5 are available for purchase. Email to purchase.

Due to many practical considerations, Torah Lodaas is only available through e-mail. Anyone who wishes to dedicate an issue or receive Torah Lodaas is asked to send his name and e-mail address to: TorahLodaas@gmail.com

The material for this issue has been reprinted from previous years